

Čtenářství jako cesta k nejvyšší pravdě?

Absolventská práce Lesní školy Protos

Autor: Walker

Konsultanti: Rex, Listomil

2023

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Čtenářství.....	4
3	Přínosy četby, čtenářství.....	6
3.1	Rozhovor s Mgr. Čelikovskou na webu Centra Hladina.....	7
4	Studie.....	9
4.1	Průzkum v oddílu.....	9
4.1.1	Výsledek průzkumu v oddíle.....	10
4.2	Reprezentativní průzkum Národní knihovny - citace tiskové zprávy.....	10
4.2.1	Základní zjištění.....	10
4.2.2	Mediální vybavenost, četba elektronických knih, poslech mluveného slova.....	11
4.2.3	Vztah ke čtení a čtení knih.....	12
4.2.4	Výběr a způsob získávání knih.....	12
4.2.5	Nejoblíbenější žánry a tituly.....	13
4.2.6	Děti a knihovny.....	13
5	Skaut není škola.....	15
6	Čtenářský program v našem oddíle.....	16
6.1	Work in progress – aktivity v oddíle.....	16
6.1.1	Aktivita 1 – sběr dat.....	16
6.1.2	Aktivita 2 – obecné představení čtenářského programu.....	16
6.1.3	Aktivita 3 – rozmluvy.....	17
6.1.4	Osobní příklad a volba knih.....	17
6.1.5	Princip expozice literatury.....	17
6.1.6	První hra – Kdo co čte nejraději.....	17
6.1.7	Druhá hra – Šifrované knihy.....	18
6.1.8	Třetí hra - Záchrana poslední knihy.....	19
6.1.9	Četba u ohňů.....	20
6.1.10	Plánované aktivity a hry.....	20
6.1.11	Čtenářské výzvy.....	20
7	Přílohy a seznamy.....	23
7.1	Programy na podporu čtenářství.....	23
7.2	Oddílová mapa Cesta bojovníka.....	24
8	Bibliografie.....	25

1 Úvod

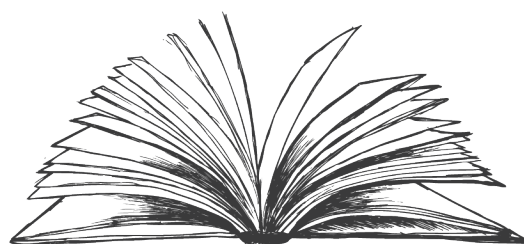
Duchovní život pokládám život za prožívání nespojené s aktuální fyzickou existencí. Tím myslím fantazií, přemýšlení o budoucnosti, plánování, snění a zabývání se abstraktními myšlenkami jakou je i například termín nejvyšší pravdy. Pro termín nejvyšší pravdy po zralé úvaze nenacházím konkrétní hodnotu, definici. Snad i proto, že bych paradoxně musel hledat i definici pro veškeré nižší úrovně pravd až po tu nejnižší., která by byla ostře hraničila se lží.

Cítím však z těchto dvou vznešených slov „Nejvyšší pravda, touhu po upřímnosti a touhu po dosažení nejvyššího možného poznání a snahou být dobrým člověkem. V tomto duchu budu k nejvyšší pravdě přistupovat ve své práci.

Symbolem duchovního života je pro mne kniha. Duchovní život, ať už si pod tím každý představujeme, co chceme, je dle mého názoru od literatury neoddělitelný. Ztělesněním duchovního života jsou pro mne příběhy v knihách. Knihy vnímám, co duchovní entity a čist pro mne znamená duchovně žít. Kniha je i obecným symbolem pro poznání. A čist znamená poznávat a poznávat znamená donekonečna kráčet za nejvyšší, avšak nedosažitelnou, pravdou (poznáním). A tato pouť je veskrze nekonečná a tím nabývá neskutečné krásy. Zvažuji, zda nalezení nejvyšší pravdy, i pouze její definice, nemůže být ta nejhorší věc, která by se člověku mohla přihodit. Z toho všeho nevyplývá, že považuji knihy za jedinou cestu k poznání. Pro mne však jistě tu nejdůležitější, ikonickou a obecně přijímanou a ověřenou dnes již celými epochami.

Vydat se na tuto cestu však znamená jisté umění, které je nutné rozvíjet. Nemluvě o tom, že je třeba se na tuto cestu vědomě vydat. A jaká je to cesta? Strastiplná, vyžadující důvtip, trpělivost, napětí, strach, práci a odhodlání, důvěru i kritický pohled, schopnost odhalovat klamy a nalézat poklady. Nezní to dobrodružně?

A cílem této práce je do těchto dobrodružství pozvat i skauty, netřeba pouze v mém oddíle.

2 Čtenářství

Můj cíl se mi z počátku zdál jednoduchý. Chtěl bych, aby skauti v našem oddíle zažili s knihami podobné zážitky jako já. Zažil jsem s knihami zatím více hezkého než v životě, četl o místech, která nikdy nevidím, poznával myšlenky velkých mužů i žen. Díky knihám jsem si propojil mnoho jevů do souvislostí a položil si mnoho otázek. Brouzдал jsme žánry, epochami, beletrií, knihami o fyzice, politice, historii. Na rozečtenou knihu, kterou po prvních stranách neodložím, se vždy těším a těžko se s ní s polední stranou loučím. V knihách hledám i vysvětlení. Vysvětlení, proč jsou věci kolem mne takové, jaké je vidím. To je možná ta cesta za nejvyšší pravdou. A touhu toto činnost zprostředkovat chlapcům z oddílu, jsem měl na mysli, když jsem volil téma své práce.

Jakmile jsme se ale dal do díla, poznal jsem, že si musím nejprve mnoho věcí ujasnit. Co je vlastně četba, čtenářství a čtenářská gramotnost.

Čtení je způsob získávání informací z něčeho, co bylo napsáno. Čtení zahrnuje poznávání symbolů (písmen), které tvoří jazyk. Čtení a poslech jsou u lidí dva nejčastější způsoby získávání informací. Číst lze pro sebe nebo předčítat nahlas pro publikum. (1)

Čtenářství je Jedná se o specificky lidská aktivita, do níž lze zařadit nejen samotné čtení, ale také schopnost, chuť a znalost toho, jak číst. Je také zájmem o literaturu, vyhledáváním vhodné a zajímavé knihy či hodnocením knihy přečtené. Tyto aktivity zařazuji pod pojem čtenářství, protože s ním těsně souvisí. Na tom, která kniha vás zajímá a jak ji hodnotíte má vliv to, co jste přečetli před ní, vaše čtenářské zkušenosti, vaše čtenářská minulost. Čtenářství je také osobním prostorem každého z nás, který v sobě máme. Jedná se o přístup ke knihám, chuť trávit s nimi svůj volný čas, odhalovat jejich tajemství, uvažovat nad nimi a jejich obsahem a nechat se jimi ovlivňovat, nechat je působit na sebe. Z tohoto pohledu je čtenářství individuálním osobnostním rysem každého z nás. (2)

„Čtenářství vyjadřuje aktivní vztah k četbě a literatuře vůbec. Je vnímáno jako důležitý faktor kultivace a socializace jedince, a proto se dá předpokládat, že jeho úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa.“ (3)

Definice čtenářské gramotnosti v Pedagogickém slovníku zní takto: „Čtenářská gramotnost je komplex znalostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytující v životní praxi. Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a porozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat informace v textu, reprodukovat obsah textu apod.“

Při vymezování pojmu čtenářské gramotnosti je důležité pojetí autorů VÚP (2011, s. 8). Poukazují, že při komplexním vnímání čtenářské gramotnosti je nutné si uvědomit, že se zde prolíná několik rovin:

- Vztah ke čtení Předpokladem pro rozvíjení čtenářské gramotnosti je potěšení z četby a vnitřní potřeba číst.
- Doslovné porozumění Čtenářská gramotnost staví na dovednosti dekódovat psané texty a budovat porozumění na doslovné úrovni se zapojením dosavadních znalostí a zkušeností.
- Vysuzování a hodnocení Čtenářsky gramotný člověk musí umět vyvozovat z přečteného závěry a posuzovat (kriticky hodnotit) texty z různých hledisek včetně sledování autorových záměrů.
- Metakognice Součástí čtenářské gramotnosti je dovednost a návyk seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení, v souladu s ním volit texty a způsob čtení, sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění čtenému textu a záměrně volit strategie pro lepší porozumění, překonávání obtížnosti obsahu i složitosti vyjádření.
- Sdílení Čtenářsky gramotný člověk je připraven sdílet své prožitky s dalšími čtenáři. Své pochopení textu porovnává s jeho společensky sdílenými interpretacemi, všímá si shod a přemýšlí o rozdílech.
- Aplikace Čtenářsky gramotný člověk využívá čtení k seberozvoji i ke svému konání, četbu zúročuje v dalším životě. (4)

Mimochodem čeští žáci základních škol již dlouhodobě v mezinárodních průzkumech úrovně čtenářské gramotnosti PISA dosahují podprůměrných výsledků a prokazují celkově sestupnou tendenci v mezinárodních srovnáních. Ukazuje se, že u českých žáků se snižuje jazyková dovednost.

Dalším pojmem je **čtenářská (literární) kompetence**, blízký čtenářské gramotnosti a je chápán jako „soubor zvládnutých aktivit zaměřených na komunikaci s textem, na získávání informací v textu obsažených a na jejich využití v takovém rozsahu, aby se jedinec mohl aktivně včlenit do společenského života“. Čtenářská kompetence je tedy předpokladem pro práci s uměleckým textem. Pokud má ale čtenář osvojenou techniku čtení, zvládá porozumění obsahu čteného textu a současně je schopen přistupovat k textu jako k estetickému objektu, je nejvhodnější právě užívat termín literární kompetence. (5)

Z výše uvedených definic vyplývá, že by mým cílem měla být zejména čtenářská gramotnost. Té ale nelze dosáhnout bez rozvoje četby a následně čtenářství.

3 Přínosy četby, čtenářství

Přínosy čtenářství jsou mnoha dospělým čtenářům z velké části zřejmé. Zdaleka ne většina dospělých se praktickému čtenářství věnuje a spatřuje v něm hodnoty a důležité přínosy. Je i mnoho lidí, kteří čtenářství považují za neúčinné, zbytečné a někteří i přímo nebezpečné. O tom se přesvědčili i skauti našeho oddílu při jedné čtenářské aktivitě. Ale o tom až později. Nyní uvádím základní přínosy čtenářství pro lidi obecně. Pro děti je jich ještě mnohem více, ale spíše pro menší, než jsou naši skauti, a tak se těmto přínosům nebudu v této práci věnovat.

Čtení vzdělává

Čtenářství je zásadním faktorem pro správné vyjadřování. Rozvíjí intuitivním způsobem slovní zásobu, a v žádném případě nemusí jít o čtenářství vzdělávacích publikací. Čtením si člověk zapamatovává nová slova a osvojuje si významy slov, která neznal, včetně cizích. Osvojí si stylistiku a gramatiku. Čtenářství rozvíjí i faktické znalosti a přináší možnost porovnávání získaných znalostí mezi prameny a jejich všeobecné ukládání do souvislostí. Čtenářství učí systematické práci s informacemi.

Probouzí fantazii

Napsaná slova, složená v příběhy, probouzejí lidskou fantazii. Lidský mozek si z přečtených slov vytváří obrazy, které svobodně v mysli dotváří. Většina čtenářů se shodne, že při četbě vklouzávají do příběhu, ztotožňují se s postavami, přemýšlí na jejich jednáním, předjímají chování postav, představují si další vývoj knihy tvorbou vlastních konstrukcí. Tyto zážitky z knih se často přenášejí do života, kde člověk rozvíjí předčtené příběhy v rámci například denního snění.

Čtení odbourává stres

Při čtení je potřeba se plně soustředit. Je nutné zabránit možnému přístupu dalších vjemů a rušivých elementů jako je televize, rozhlas, telefon. Četba trénuje mozek, paměť a oči. Zklidňuje srdeční tep a dech a napomáhá odbourávat stres.

Čtení vás naučí být empatickým člověkem

Při čtení se zkusíme vžívat do rolí několika vybraných postav, většinou do všech. Zkusíme si představit, jak bychom se v jejich situaci cítili, jak bychom jednali a co bychom si mysleli. Vidíme do

jiných životů a příběhů. Díky tomu máme pocit, jako bychom tyto životy prožili a vzali si z nich to dobré a poučili se z toho špatného. (6)

Čtení je inteligentní zábavná činnost

Čtení je bezesporu i velice inteligentní způsob trávení volného času, které kloubí veškeré předchozí výhody s prožitkem zábavy, vzrušení, strachu a jinými emocemi, které čtenářství přináší. Knih vychází nepřeberné množství a možnost realizovat svůj čtenářský koníček je tituly neomezena.

3.1 Rozhovor s Mgr. Čelikovskou na webu Centra Hladina

Nedávný průzkum Národní knihovny ČR a agentury Nielsen Admosphere ukázal, že v posledních pěti letech vzrostl počet dětí, které rády čtou. Čím si tento nárůst vysvětlujete?

Vysvětlení bych hledala ve změně doby.

Jak to myslíte?

Jestliže před čtvrtstoletím bylo hlavní otázkou získání a dostupnost informací, dnes skrze pokročilé technologie jsme pod dennodenním atakem nepřeberného množství informací. Důležité je pak umět s informacemi pracovat a zpracovávat je a umět najít priority. Práce s textem je jedním ze základních nástrojů, jak se naučit s informacemi zacházet. Hlavní podmínkou je text přečíst. To s sebou přináší apel na změnu postoje i ve výchově a vzdělávání dětí v rodině i ve škole, na posilování kladného vztahu ke čtení nejen u dětí, ale i u dospělých. A já pozoruji, že k té změně opravdu dochází.

Proč je čtení pro děti důležité?

Čtení rozvíjí jejich představivost, svět fantazie, podporuje tvořivost a je to v jistém smyslu hra. Žene to děti dál, víří jejich myšlenky a nutí je třídit a zpracovávat nové informace. Nemusí se však jednat striktně o knihy, ale může to být třeba komiks, který jim ukáže jiný způsob myšlení, pohled na svět, způsob zacházení se slovy nebo také odlišný způsob obsahového vyjádření. I čtením si člověk třídí svůj vkus, ujasňuje si své preference, co se mu líbí, co ne. Vede ho to k vědomé volbě.

Co má na rozvoj čtení u dětí největší vliv?

Nejjednodušší a první způsob, jak se člověk, a tedy i dítě učí, je nápodoba. Pokud dítě vidí ve svém okolí někoho číst, bude to chtít zkusit také. Vlivnou osobou pro rozvoj čtení je hlavně rodič, ale nejen on. Může to být „potrhlý“ knihovník, jak o sobě u nás v Roztokách pyšně říká Michal Špaček, který vám dá čas se rozhlédnout, s každým návštěvníkem si povídá, snaží se ho poznat, co má rád, a pak ho „nasměruje“. Může to být učitel, vedoucí oddílu... prostě kdokoli.

Jak mohou rodiče posílit kladný vztah dětí ke knihám?

Rodiče samozřejmě mohou dětem číst, ale jak ukazuje již zmiňovaný výzkum – a já výsledky jako psycholog mohu jen podtrhnout – děti musejí také vidět číst si rodiče pro sebe sama. Můžeme děti podpořit i tak, že společně budeme chodit do veřejné knihovny, můžeme společně knížky nakupovat, ukázat, že kniha je prima dárek. Také je třeba si s dětmi o knížkách povídat, sem tam jim nějakou nabídnout a zároveň věřit i jejich výběru. A taky si třeba udělat knížku vlastní. V neposlední řadě bychom měli pomoci dětem si na čtení udělat v průběhu dne čas.

Od kolika let je důležité, aby se děti s knihami seznamovaly?

Nejlépe už od narození.

Není to brzo?

Když si jako rodič i s malým dítětem uděláte na chvíli čas na čtení, je to dobrý příklad pro nápodobu. Později přicházejí na řadu leporela, knížky pro nejmenší, interaktivní knížky a podobně.

Pokud děti nečtou, jak se to může podepsat na vývoji jejich osobnosti?

Velké riziko vidím v jejich budoucnosti, kdy se v rámci konzumního principu naší společnosti mohou pravděpodobněji uchýlit k rychlému řešení zahrnutí nudy v podobě pasivního přijímání všeličehos, co nabízí například televize, bez zapojení vlastní volby. Pasivita pak může převážit nad aktivitou, kreativitou. Čtení je zkrátka jeden z aktivních koníčků, který člověka udržuje v kondici, třeba jen psychické.

Doporučovala byste striktně tištěné knihy, nebo dáváte přednost těm digitálním?

Myslím, že digitální knihy jsou o dobrém načasování vzhledem k věku dítěte a vztahu ke knihám. Ve fázi, kdy už dítě ke knížkám „přičichlo“, je čtečka v mnoha případech pohodlnější a doslova lehčí varianta.

je také spolupráce knihoven a škol, vznikají projekty doučování dětí v knihovnách nebo projekty pouličních knihoven, takže se děti i dospělí v běžném životě ocitají v přítomnosti knih častěji. (7)

4 Studie

4.1 Průzkum v oddílu

Předpokládal jsem, že mladí lidé obecně čtou velice málo. Ale také není vyloučeno, že se velice mýlím. Rozhodl jsem se tedy formou dotazníkového šetření zjistit stav.

1. Čtu pravidelně? A/N	7/9
2. Čtu rád? A/N	13/3
3. Mám oblíbenou knihu A/N	11/5
4. Mám oblíb. Spisovatele A/N	6/10
5. Pravidelně:	
▪ Nečtu	3
▪ Knihy	9
▪ Časopisy	3
▪ Komiksy	2
▪ Webové články	3
6. Těším se až vyjde nějaká kniha? Komiks? Časopis? Jaký, která?	-
7. Mám oblíbený žánr, řadu komiksu, knihy?	-
8. Mám oblíbenou literární postavu	-
9. V životě jsem přečetl knih:	
▪ 1-5	1
▪ 5-10	2
▪ 10-20	2
▪ Více než dvacet	10
10. Pokud čtu tak:	
• Knihy	12
• E-Knihy	2
• Komiksy	4
• E-Komiksy	1
• Zprávy, články na telefonu nebo počítači	4
11. Je čtení zábava? A/N	11/2
12. Máš na čtení čas? A/N	11/5
13. Chtěl bys více číst? A/N	7/8
14. Znáš víc jak 10 spisovatelů? A/N	3/10
15. Kdybych se něco potřeboval dozvědět, hledal bych o tom tématu knihu?	-
16. Očísluj podle toho co bys nejraději dělal.	
• Hrál hry na počítači telefonu	6
• Koukal na filmy, tv	4
• Četl knihy	3
• Sportoval Byl venku s kamarády	2
• Skautoval	1
• Četl komiksy	5
• Učil se do školy	8
• Povaloval se	9
• Pracoval na zahradě, doma	10
• Rukodělná činnost	7

4.1.1 Výsledek průzkumu v oddíle

Dotazník jsme na první schůzce předložil 16 skautům s vysvětlením, že vyplnění dotazníku potřebuji na projekt v lesní škole. Nezmiňoval jsem vztah dotazníku k oddílu. Na vyplnění dotazníku měli 10 minut a byli požádáni o stručné odpovědi, bez hlubšího promýšlení, abych se vyhnul intuitivnímu vylepšování odpovědí. Ne všichni vyplnili všechno a některé odpovědi si v rámci jednoho dotazníku protřečily. Dle výsledku pravidelně čte skoro polovina a většina by ráda četla více a v dotazníku i přiznávají, že na čtení mají čas. Přesto všechno většina členů oddílu nezná více než dese spisovatelů. Při rozhovorech se skauty jsem zjistil, že většinu přečtených knih jsou díla Jaroslava Foglara a jednotlivé díly Hraničářova učně. Kluci čtou pravděpodobně rádi, spíše četli rádi, protože mají většinu knih Jaroslav Foglara přečtených a v současné době ji má pouze málo nějakou knihu rozečtenou. Jejich čtenářský rozhled není široký a jiné spisovatele či díla znají pouze ze školního výkladu a učebnic. I vzhledem k věku je tato situace nepřekvapivá. Knihy Jaroslav Foglara mají rádi a mají s nimi spojeny příjemné čtenářské zážitky, pamatují si mnoho detailů a celé ucelené příběhy. Tím se nepřekvapivě členové oddílu odlišují od reprezentativního vzorku dále v práci uváděného průzkumu čtenářství Národní knihovny.

Rozhovory a povídáním se skauty jsem zjistil, že za pravidelné čtenáře můžeme považovat pouze dva členy oddílu. Knihy čtou zejména papírové, elektronické knihy ani tablety skauti pro čtení nevyužívají.

Můj amatérský průzkum je však zjednodušené řečeno v souladu s posledním velkým průzkumem čtenářství mládeže, který nechala realizovat národní knihovna společností Nielsen Admosphere v roce 2021, z jejíž tiskové zprávy dále vybírám a cituji.

4.2 Reprezentativní průzkum Národní knihovny - citace tiskové zprávy

4.2.1 Základní zjištění

Mezi nejčastější denní volnočasové aktivity u mladších školních dětí patří příprava do školy (71 %), hraní doma (53 %) a sledování televize (42 %). Starší děti se kromě přípravy do školy nejčastěji věnují aktivitám na sociálních sítích a hraní elektronických her. Ve srovnání s rokem 2017 došlo k **významnému růstu denních hráčů elektronických her v této věkové skupině** (z 34 % na 44 %) a tato věková skupina (9–14 let) patří ve srovnání s mladšími školními dětmi i mládeží k nejsilnějším hráčům.

Hraní elektronických her patří k nejoblíbenějším volnočasovým aktivitám chlapců v tomto věku. 72 % z nich souhlasilo s výrokem „Volný čas nejraději trávím hraním elektronických her“, zatímco dívek v tomto věku pouze 34 %. Dospívající mládež kromě aktivit na sociálních sítích surfuje na internetu a poslouchá hudbu.

Mediální konzumace směřuje převážně k tomu, co nabízí internet. **Ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl mladých, kteří denně sledují filmy nebo videa na různých zařízeních.**

Za nejpřínosnější volnočasovou aktivitu dětí označili rodiče sportování, stejně jako v roce 2017. Ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl rodičů, kteří označili za nejpřínosnější, když děti tráví čas se svými kamarády (z 37 % na 59 %). V porovnání s předchozím výzkumem také vzrostl podíl rodičů, kteří označili za nejméně přínosné volnočasové aktivity čas strávený na sociálních sítích, hraní elektronických her, sledování filmů, seriálů a videí i obecně čas strávený na digitálních zařízeních, jako je mobilní telefon, počítač, tablet nebo notebook.

Koronavirová pandemie se promítla do **zvýšené mediální konzumace dětí i mládeže. Mladší děti** se v době pandemie častěji věnovaly aktivitám na digitálních zařízeních, zejména hraní elektronických her nebo sledování filmů a seriálů i sledování televize. Větší prostor však díky pandemii dostaly i některé off-line společné rodinné aktivity, jako například hraní společenských her, ale i četba knih, čtení s rodiči a příprava do školy. Jedná se především o aktivity, které se odehrávají doma. Naopak méně času, než před pandemií děti v posledním roce věnovaly sportování a hraní venku s kamarády.

Starší děti v období pandemie trávily více času na digitálních zařízeních, zejména hraním her, sledováním filmů a seriálů a využíváním sociálních sítí. **Nejvíce času hraním her v době pandemie trávili chlapci a také děti, které méně čtou a čtení je nebaví.** Naopak méně času, než v době před pandemií děti věnovaly aktivitám mimo domov, jako je sportování a hraní venku s kamarády.

Dospívající 15–19 let se v období pandemie věnovali více sledování filmů a seriálů na zařízeních a využívání sociálních sítí. Aktivity, kterým se za poslední rok mládež věnovala méně, jsou čas venku s kamarády a příprava do školy. Chlapci častěji, než dívky přiznali, že přípravě do školy věnovali méně času než před pandemií.

4.2.2 Mediální vybavenost, četba elektronických knih, poslech mluveného slova

Využívání a vlastnictví většiny elektronických zařízení roste s věkem dětí. Využívání tabletu však naopak s vyšším věkem klesá. Elektronickou čtečku většina dětí nevyužívá. Nejvíce využívaným zařízením ve všech věkových kategoriích je chytrý telefon, který využívá celkem 70 % dětí ve věku 6–8 let, 89 % dětí 9–14 let a 98 % mladých 15–19 let. Chytrý telefon je také zařízením, na kterém tráví dnešní děti nejvíce času. Více než polovina dětí (69 % starších dětí a 74 % dospívajících) v rámci výzkumu uvedla (určitě ano/spíše ano), že na mobilním telefonu tráví více času, než by měla.

Zejména u dospívající mládeže vzrostl ve srovnání s rokem 2017 podíl nepravidelných čtenářů elektronických knih (ze 41 % na 54 %), počet pravidelných čtenářů knih v elektronické podobě však zůstal na stejné úrovni. Nejčastěji využívají k četbě elektronických knih mobilní telefon.

Ve všech věkových kategoriích ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl posluchačů mluveného slova. Významná část posluchačů z řad dospívajících (43 %) uvedla, že mluvené slovo začali poslouchat více v období pandemie, 38 % dává u povinné četby přednost audioverzi před povinnou četbou.

4.2.3 Vztah ke čtení a čtení knih

Ve všech věkových kategoriích se zvýšil podíl dětí i mládeže, kteří oceňují význam čtení zejména pro vzdělání, nejvíce u kategorie 15–19 let. U nejmladších a starších školních dětí vzrostl podíl těch, kteří považují čtení za povinnost a číst knihy je nutí hlavně rodiče. Čtení knih považuje za zábavné 61 % mladších školních dětí, 42 % dětí ve věku 9–14 let a 55 % dospívajících. Podíl čtenářů, kteří čtou několikrát týdně, ve srovnání s rokem 2017 poklesl zejména u dospívajících, počet knih přečtených za rok však zůstal na stejné úrovni jako v roce 2017; starší děti přečetly za rok zhruba 7,3 knihy a dospívající 8,9 knih. Pandemie negativně ovlivnila četbu časopisů, podíl ne čtenářů se v případě dospívajících zvýšil z 15 % v roce 2017 na 30 % v roce 2021, v případě starších dětí ze 14 % na 28 %.

Starší děti četly častěji blogy, informace i články na internetu a společně s dospívajícími také příspěvky na sociálních sítích.

Zhruba třetina rodičů (34 %) se domnívá, že děti v tomto školním roce měly více času na čtení a prohlížení knih. Téměř třetina rodičů odpověděla, že věnovali s dítětem hodně času trénování čtenářských dovedností do školy. Koronavirová pandemie významně neovlivnila čtenářství starších dětí a mladé generace. Necelá pětina dětí a mládeže v rámci výzkumu uvedla, že četla knihy častěji než před pandemií, nejčastěji protože na čtení knih měli více času než při běžné školní výuce a mimoškolních aktivitách. Pozitivním zjištěním je, že část aktivnějších čtenářů začalo čtení knih více bavit. Zhruba 8 % starších dětí a 15 % dospívajících uvedlo, že v době pandemie četli knihy méně než před pandemií. Nejčastěji jako důvod slabšího čtenářství uváděli nedostatek nálady, to, že před četbou knih upřednostňují sledování seriálů a filmů, i horší soustředěnost.

4.2.4 Výběr a způsob získávání knih

Nejmladší děti nejčastěji vybírají knihy podle obrázku na titulu nebo v knize (24 %), podle žánru (19 %) nebo podle doporučení rodičů (17 %). Starší děti a dospívající nejčastěji vybírají knihy podle žánru, u starších dětí hrají při výběru knih významnou roli rodiče a doporučení kamarádů, dospívající vybírají knihy již také podle seznamu doporučené četby do školy (17 %).

Významná část dětí i dospívajících čerpala v období pandemie knihy ke čtení z domácích zásob (z domácí knihovny) a také je získávala jako dárek. U obou těchto způsobů je však patrný klesající trend s rostoucím věkem dětí. Výsledky výzkumu ukazují, že naopak s rostoucím věkem děti častěji získávají knihy zapůjčením od kamarádů a roste i podíl těch, kteří knihu získali zapůjčením v knihovně. **Třetím nejčastějším způsobem získávání knih v době pandemie byl nákup tištěných knih na internetu.** Internet jako zdroj knih ke čtení využívali výrazně častěji zejména dospívající. V uplynulém školním roce získalo alespoň jednu knihu na internetu (nákupem, stažením nebo zapůjčením) 70 % čtenářů z řad dospívajících 15–19 let.

4.2.5 Nejoblíbenější žánry a tituly

Mladší školní děti nejraději čtou pohádky nebo pověsti, i když ve srovnání s rokem 2017 zájem o tento žánr mírně poklesl. Zájem o tento žánr výrazně klesá s rostoucím věkem dětí. Starší chlapci milují komiksy a fantasy, u dívek v tomto věku dominují knihy o přírodě a zvířatech. S věkem dětí naopak roste obliba fantasy žánru, který vítězí u dnešních dospívajících dívek i chlapců. Ve srovnání s rokem 2017 se právě obliba fantasy žánru zvýšila jak u starších dětí, tak i u dospívajících. U starších školních dětí vzrostl zájem také o komiksy a příběhy o dětech a mládeži, u dospívajících vzrostla obliba detektivního žánru.

Pořadí tří nejoblíbenějších titulů z poslední doby zůstává velice podobné jako v roce 2017. Harry Potter stále patří mezi nejoblíbenější tituly starších a dospívajících, v letošním roce se však poprvé objevil i v TOP 3 nejoblíbenějších titulech u nejmladší věkové kategorie, společně s Honzíkovou cestou a Povídáním o pejskovi a kočičce. Nejoblíbenějším titulem starších dětí zůstává Deník malého poseroutky, nově v této věkové kategorii zabodoval titul Prašina. Dospívající děti kromě Harryho Pottera uvedly v TOP 3 nejoblíbenějších titulech také Zaklínače a 1984 (Orwell). Nutno ovšem zdůraznit, že dnešní děti a mládež mají na výběr nepřeberné množství knižních titulů, takže počty (spontánních) odpovědí u vítězných titulů se pohybovaly v řádu jednotek procent.

Výsledky výzkumu dále ukazují, že dnešní děti a mládež znají řadu známých knižních titulů častěji z jejich filmového zpracování než z četby. To se týká v první řadě právě Harryho Pottera, kterého četla zhruba třetina starších dětí 9–14 let, ale zhlédlo více než tři čtvrtiny z nich (79 %).

4.2.6 Děti a knihovny

Zhruba dvě třetiny starších dětí a dospívajících v rámci výzkumu uvedly, že před pandemií navštěvovaly (alespoň cca 1x za půl roku) veřejnou knihovnu. Drtivá většina starších dětí i dospívajících však má zkušenost s návštěvou veřejné knihovny (již tam někdy byla). Mladší děti navštěvovaly knihovnu v době před pandemií méně často. V této věkové kategorii je také (i s ohledem na děti, které se teprve učí číst) největší podíl těch, kteří v knihovně dosud nikdy nebyli (21 %). Dívky patří mezi častější návštěvníky knihoven než chlapci. **Pandemie ve školním roce 2020/2021 významným způsobem ovlivnila využívání služeb veřejných knihoven pro návštěvníky z řad dětí a dospívajících, omezení služeb knihoven v době pandemie vadilo více než polovině z nich.** Služeb veřejných knihoven (které významnou část roku fungovaly v omezeném režimu) využila více než polovina návštěvníků z řad dětí a dospívajících, nejčastěji k zapůjčení knih. Zhruba 10 % návštěvníků z řad dospívajících (15–19 let) využilo zpřístupnění digitálních knihoven.

Nejčastějším důvodem, proč si návštěvníci knihovny nepůjčili ve školním roce 2020/2021 žádnou knihu, byla četba knih z domácích zdrojů. Starší děti častěji uvedly jako důvod také to, že se jim do knihovny nechtělo, zatímco mládež to, že knihy získávala jiným způsobem (zejména prostřednictvím internetu).

V době dotazování, tedy v průběhu června 2021, plánovala začít chodit do knihovny zhruba polovina mladých ve věku 15–19 let, více než polovina (59 %) dětí ve věku 9–14 let a více než dvě třetiny (70 %)

nejmladších školních dětí. **Největším lákadlem pro návrat do knihovny** je pro všechny věkové skupiny jednoznačně **možnost půjčovat si knihy domů**. **Nejmladší děti** láká více než ostatní generace také možnost **zapůjčení časopisů, deskových her**, ale i návštěva speciálních akcí jako například Noc s Andersenem, výtvarné dílny, divadlo atd. Mládež naopak ve srovnání s ostatními více láká možnost využívat prostor knihovny pro studium a vyhledávání informací do školy, četba knih přímo v knihovně nebo využití prostoru knihoven k trávení volného času s kamarády.

Z akcí na podporu čtenářství, které byly v rámci výzkumu dotazovány, se celkově do povědomí dětí (zejména starších dětí a mládeže) nejvíce zapsala aktivita českých knihoven na podporu čtenářství **Noc s Andersenem**. Existenci této akce zaznamenala **téměř polovina dospívajících ve věku 15–19 let a dvě pětiny mladších a starších dětí**. (8)

5 Skaut není škola

Programy na podporu čtenářství, které jsem našel, bývají většinou designované pro školy, střední školy nebo mateřské školy a vyžadují velkou časovou dotaci a soustředěnou práci. Jako v každém skautské oddíle se věnujeme velikému množství činností a aplikací jakéhokoliv kompletního programu na podporu čtenářství není možné. Nemůžeme se plně soustředit pouze na literaturu a četbu. Lze z nich však vybírat jednotlivé aktivity a pracovat s nimi či se jimi inspirovat.

Rád bych se také soustředil na propojení spojení čtenářství s dalšími otázkami, řekněme „duchovními“, jakkoli pokládám čtenářství, četbu a život s knihami za duchovní život sám o sobě. Nedovedu si představit žádný literární útvar, který by po svém přečtení zanechal v pusté lhostejnosti. Vždy si položí minimálně otázku o kvalitě přečteného díla a smyslu stráveného času jeho četbou a pokusí se alespoň zamyslet na důvody, které autora k jeho sepsání vedly. Proto si myslím, že jakákoliv četba je vhodná, i za cenu prvotních omylů. Zkušenosti s pustou a nekvalitní literaturou může práce s knihou v oddíle velice omezit. Může jí omezit i přes to, že na soustavný program podpory čtenářství v oddíle není prostor a ani proškolení a literárně vzdělaní vůdci, bude-li se o přečtené literatuře hodně hovořit a diskutovat. Diskuze a reflexe knih či čtenářského programu vnímám jako tu nejzásadnější část oddílového čtenářského programu. V otevřené diskusi lze v kolektivu reagovat, a dále pracovat, s nově otevřenými tématy jak čistě čtenářskými, tak i společenskými, historickými, technickými, politickými. Zkrátka všemi, které mohou spadat do kategorie duchovních, ať už si pod tím představujeme každý své. Základem je moderační práce vůdce, který dbá na to, aby byla diskuze zcela otevřená, nedogmatická a nehodnotící. Zkušený vůdce by neměl být konečným vykladačem a arbitrem, ale měl by být průvodcem a sám nabízet více možných pohledů, řešení, výkladů, a to i přes to, že je sám přesvědčen pouze o jediném. Zásadně nechci žádná konkrétní duchovní témata v této práci zmiňovat, jelikož si myslím, že čtenářství je zejména univerzální nástroj pro bohatý duchovní život. Nezbytný nástroj. Hlavním kritériem, aby čtenářství mělo opravdu obohacující vliv na duchovní život podle mého názoru spočívá v co nejširším rozkročení v tématech, otevřenosti k novým autorům a vlivům, pohledům. Zahleděnost a stereotypní věnování se jednomu autorovi, tématu či směru může mít na duchovní života naopak neblahý a devastující vliv. Zde je na vůdci, aby členy oddílu podporoval a poskytoval jim nové impulsy na jejich čtenářské cestě, jež je jedním ze způsobů, kterými poznávají svět.

Témata, která čtenářství v oddíle přineslo lze pak ve skautském programu libovolně rozvíjet a reagovat na ně. Stejně tak lze pomocí čtenářských aktivit otevírat duchovní témata dopředu zvolená a jež ladí s programem oddílu.

6 Čtenářský program v našem oddíle

S počátkem nového skautského roku jsme po prázdninách v oddíle provedli veliké změny. Zrušili jsme bodování skautských dovedností, docházky, povinných, ale i nepovinných činností, jako je psaní zápisů z výprav apod. Nahradili jsme to pohybem po stezce Bojovníka na vyvěšené mapě v klubovně. Účelem této hlavní změny bylo nahradit vzájemné soutěžení mezi skauty, které pro většinu z nich postrádalo motivační element, soutěžením sám se sebou, kde mapa pouze znázorňuje osobní a skautský růst a má funkci zpětné vazby pro práci člena oddílu. Postup po mapě je dosahován kombinací dílčích cílů, vždy dobrovolných – např. zápisy z výprav, plnění modrého života, zvelebení klubovny a okolí, příprava programu atp.

Jednou, nově zavedenou možností, která umožní pohyb po mapě bojovníka jsou aktivity spojené se čtením. Tímto je v podstatě explicitně skautům sděleno, že čtení knih je spojené s osobním růstem a je jim v kombinaci s programem tuto cestu za nejvyšším poznáním následovat.

Níže uvedené aktivity neznamenaají, že by knihy nebyl dlouhodobou součástí našeho oddílu. Na schůzkách a zejména na táborech se z knih často předčítá. Předčítá se z knih, které mívají přímý vztah k právě prováděným aktivitám, tématu tábora atp. Předčítá se z knih se skautskou tematikou a z knih tradičních skautských tvůrců jakými byl Foglar nebo Seaton,

6.1 Work in progress – aktivity v oddíle

Práce, kterou bych chtěl odevzdat násobně překračuje mé možnosti do konce listopadu a stejně tak návrh celistvého čtenářského programu pro náš oddíl nezvládnou v této práci představit. Uvedu tedy níže základní myšlenky, kterými se chystám řídit, proběhnuvší aktivity a plánované aktivity. Nikoliv však vše, jelikož i přípravu čtenářského programu považuji také za svým způsobem cestu k nejvyššímu poznání.

6.1.1 Aktivita 1 – sběr dat

Jak již bylo zmíněno, provedl jsme krátký orientační průzkum dotazníkovou metodou, abych získal základní přehled o čtenářství v oddíle. Jelikož dotazníky nebyly anonymní, získal jsem i základní a orientační přehled o jednotlivých členech oddílu.

6.1.2 Aktivita 2 – obecné představení čtenářského programu

Na začátku skautského roku jsme představili na úvodní schůzce všechny veliké změny v oddíle, které s novým rokem přinášíme. Jedním z bodů bylo i představení čtenářství jako důležité složky skautského života v našem oddíle a jeho podílu na osobním růstu. Zatím obecně byly čtenářské aktivity

představeny jako budoucí „čtenářské výzvy“ které budou ruku v ruce s osobním růstem jednou z možností pohybu po mapě bojovníka.

Zejména na výpravách, slavnostních ohňů, jsme skautům stále více odhalovali a upřesňovali nejenom celý zamýšlený směr našeho oddílu, ale i jeho jednotlivé části.

6.1.3 Aktivita 3 – rozmluvy

Je vhodné se skauty všeobecně hodně hovořit a příležitostí k tomu je, zejména na výpravách dostatečně. Při běžném hovoru, když uznám za vhodné, stáším téma hovoru k četbě, knihám, komiksům, čtenářské zkušenosti a podmínkám. Dělán si postupně ještě přesnější přehled o zájmech, vkusu a čtenářským svodům členů oddílu. Za jednu výpravu si na čtenářské téma zvládnou promluvit s jedním, dvěma, členy oddílu.

6.1.4 Osobní příklad a volba knih

Ve vedení oddílu jsme všichni s velmi pozitivním vztahem ke knihám a jsme pravidelní čtenáři s hodně rozdílnou čtenářskou historií a jsme rozdílní i v přístupu k duchovním otázkám a pravděpodobně i k termínům jako je nejvyšší pravda a poznání. Všichni však dle mého názoru věříme ve stejnou myšlenku, a to že četba je nejkompexnějším způsobem získávání informací a všichni ji do duchovního života jistě zahrnujeme.

6.1.5 Princip expozice literatuře

Rozhodl jsem se v rámci rozvíjení v oddíle zavést princip, který jsme si pro sebe pojmenoval principem expozice vůči literatuře. Knihy zmiňuji ve všech formách i během her, které s nimi nijak nesouvisejí. Pojmenovávám postavy ve hrách podle literárních hrdinů, hry podle názvu knih, šifry často tvoří názvy knih a knihy budou v dalších hrách pomůckami. Zde prosím knihy tvoří jen jakýsi inventář názvů a vzniká z nich pozadí. Názvy knih, postav, událostí atp. nejsou ani dále zmiňovány. Často si toho kluci všimnou, a berou to jako skrytou druhou vrstvu hry.

6.1.6 První hra – Kdo co čte nejraději

Cestou vlakem do Brd mají skauti za úkol zjistit od ostatních lidí jejich oblíbenou knihu, jejího autora a stručné vysvětlení proč je kniha tak oblíbená. V první části trati se skauti ptali každý každého, ale s přibývajícím časem se začali ptát spolucestujících, jejich odpovědi si zapisovat. Skaut s nejvíce nasbíranými odpověďmi získal body pro svou družinu a největší počet unikátních odpovědí v družině také přineslo body.

O aktivitě jsme se dlouze diskutovali večer u ohně. Povídali jsme si se skauty o tom, jaké je to ptát se cizích lidí na knihy, jak si myslí, že na lidi svými knižními dotazy působili, jaké byly jejich reakce

a ochota se o knihách bavit. Diskutovali jsme o knihách, které si od lidí zaznamenali, a spisovatelích. Zjišťovali jsme, jestli nějaké knihy četli či znají a které je alespoň podle názvu nejvíce zaujaly.

Druhou částí úkolu jest, vybrat si jakoukoliv knihu ze svého zápisu s odpověďmi, zjistit o ní a jejím autorovi zajímavé informace a ostatním je přednést. Kdo knihu zároveň i přečte, posune se o jeden krok na své Cestě bojovníka. Sběr informací i diskuze dělali skauti s velikou chutí. Myslím, že se touto aktivitou povedlo upřít na četbu a knihy příjemnou a nenucenou pozornost. Tato aktivita půjde dále rozvíjet.

U této aktivity se již po krátké době objevují první zajímavé výsledky. Nejméně dva členové oddílu již některé knihy přečetli. Za zmínku stojí zejména celý soustředěně a se zájmem přečtený Egyptan Sinuhet od Mika Waltariho podrádcem Lišákem. Již se oba těšíme na dlouhá budoucí povídání o této knize a jistě se dostaneme záhy k diskuzím o lidské povaze, morálních tématech atp. Snad nebudu daleko od pravdy, když si budu přesvědčen, že po takovémto čtenářském se čtenáři otevírá nový svět literatury a ustavuje se nová hranice čtenářského vkusu a potřeb. Celkem z oddílu přečetli knihu tři skauti a dva ji podstatným způsobem rozečetli. Jeden skaut si připravil krátké představení vybrané knihy a autora. Většina oddílu se této dobrovolné aktivitě neúčastnila, nezískali za ně body a pouze tři skauti se posunuli po mapě bojovníka. Přestože zadání, alespoň pro krátké představení knihy a jejího autora bylo zcela zřejmé a několikrát připomínáno, zapojení skautů bylo neuspokojivé. Nedomnívám se však, že to bylo způsobeno tématem čtenářství, ale spíše ochotou k samostatné práci. Všichni členové, kteří i v běžném chodu oddílu vykazují zvýšený zájem o dění a snahu, aktivitu splnili.

Při aktivitě čtenářství se tedy bude nutné vypořádat s více negativními jevy najednou, nízkou potřebou a atraktivitou četby a vůli samostatně pracovat. Tyto aktivity nám zároveň v delším časovém horizontu poskytnou zpětnou vazbu k naší nové práci s motivací k osobnímu rozvoji znázorňovaném na Mapě bojovníka.

6.1.7 Druhá hra – Šifrované knihy

Tři družiny sbírají lístečky, ty ihned šifrují a vysílačkou odesílají dešifrantům. Vysílají všichni na stejném kanále, a tak je samozřejmě možné dešifrovat nejen své zprávy, ale zprávy svých soupeřících družin. Jako podklad pro lístečky posloužila tabulka francouzských nakladatelství – Sto nejdůležitějších knih dvacátého století. Při závěrečném hodnocení hry, si skauti všimli, že byly na lístečcích názvy knih a opět jsme diskutovali, zda-li nějaké znají a odkud. Zde názvy knih působily pouze jako jednotící prvek hry a jejím účelem z hlediska skautského čtenářství bylo knihy nenásilně připomenout, a čtenářství připomenout.

6.1.8 Třetí hra - Záchrana poslední knihy.

Píše se rok 2043 a v Čechách panují nové pořádky. Vše ovládla digitální diktatura a jsou zakázány staré knihy, protože obsahují starý český jazyk, který ještě nebyl správně přepsán do Nové lepší řeči, newspeaku. Staré knihy jsou zakázané, protože se tam píše o demokracii a obsahují nekorektní výrazy jako **pán a otrok**, namísto **speciální vedoucí a speciální pracovník**, nebo **muž a žena**, namísto neutrálního **tvor**. Podle zákona také musí být nyní každá kniha digitalizovaná a online, aby v ní mohla policie upravovat jakékoli části kdykoli to bude třeba. Policie prohledává domy a zavírá lidi, u kterých najde jen jedinou knihu ze starých nekorektních dob. Naštěstí existuje podzemní odboj. Skupiny milovníků jazyka a kultury tajně schraňují knihy i za cenu smrtelného nebezpečí.

Jeden vězněný bojovník za svobodu slova tajně poslal z vězení vzkaz, který říká, kde se v Mnichovicích skrývá poslední kniha, obsahující opravdovou češtinu, aby jednou mohla být opět přivedena na svět. Moták, neboli zašifrovaný, tajně poslaný vzkaz byl pro jistotu rychle rozstříhán a jeho části ukryty. Co máme, je jen papír, který obsahuje několik čísel. Lze se domnívat, že to jsou čísla domů. U nich je třeba hledat. Specialista odbojové organizace už zakreslil daná čísla do mapy. Je třeba ho rychle kontaktovat a mapy si vyzvednout. Potom přijde ta těžká část. Musíte se rozdělit, pokud některou skupinu lapí policie, musí ostatní skupiny práci dokončit. Proto také nesmíte jít společně. Musíte se rychle ke kusům zprávy dostat, šifru složit a bleskově vyluštit polohu knihy. Celou cestu ovšem je třeba hlídat, zda Vás nesleduje tajná policie. Pokud knihu někdo získá, pošle ostatním zprávu "holoubek", aby už nemuseli hledat. Ostatní pošlou okamžitě zprávu "hrdlička" a všichni se rychle a nenápadně vrátí do klubovny. Tam je připravena speciální schrána, v níž bude kniha odnesena do krytu v horách, o kterém Policie, pročešávající město, netuší.

Spěchejte, záleží jen na Vás, zda náš jazyk zachráníme.

Pravidla

- družina se nerozdělí
- každá družina má zapnutý jeden mobil
- družiny nesmějí jít po hlavní silnici Ondřejovské, ani hlavní, která vede od náměstí kolem kostela na Struhařov
- v případě problému volá družina Rangera nebo Listomila 608-735-989
- družiny hledají útržky a vždy si vezmou jen svůj a zase vše ukryjí (poslední berou složku)
- když družinu sleduje policie, je třeba policii setřást, nebo přelstít, nelze-li - bojovat
- pokud zasáhnou policii alespoň tři členové, policie je zlikvidována
- každý člen družiny má jeden život

- družina nesmí zavést policii ke knize!!!
- „mrtvá“ družina jde ke klubovně a tam pláče, dokud ostatní nepřijdou
- družina, která ukořistí knihu, jako první, pošle „holoubek“ sms ostatním i vedení
- ostatní pošlou „hrdlička“, a tím potvrdí příjem a začnou se stahovat ke klubovně
- v 19.00 musí být u klubovny VŠICHNI, i když knihu nikdo nezíská

6.1.9 Četba u ohňů

Společné čtení je jímavý a stmelující zážitek, což potvrdí například každý rodiče, kteří svým dětem pravidelně předčítají. Společné čtení u ohně nabízí magickou atmosféru, která podtrhuje každý přečtený příběh a prožité emoce. Rámuje myšlenky a poselství a řadí je v paměti na přední místa, ze kterých se dovedou bystře vynořovat a dávat věci do nečekané souvislosti. Silná je moc ohně a společenství a s touto mocí lze výborně pracovat. Na táboře lze číst vztahující se díla na pokračování a na výpravách krátká díla k zamyšlení, meditaci nebo se záměrem vyburcovat silnou diskuzi. Důležité je mít promyšleně vybraný text který je v několika plánech v souhře s aktuální situací. Nebát se výběrem textu vystoupit například z ranku dobrodružné nebo tradiční skautské literatury i jakéhokoliv tradičního literárního útvaru. Nebát se třeba poezie a nebát se zpochybňovat samotné vědění, knihy i literaturu. Nebát se a důvěřovat schopnosti úsudku členů oddílu a učít je, že knižní aktivity neznamenaají představování léty ověřených textů a jejich citací, ale hlavně jejich nekonečnou šíři podob. Musím skautům přiblížit, že četba je především mentální aktivita, kde je čtený text je zejména stimulem pro tvůrčí mentální činnost a zážitek vzniká jen a pouze v našich mozcích. Příběh v zavřené knize svým způsobem neexistuje. Do tohoto procesu mentálního zpracování textu se mísí osobní životní zkušenosti, emocionální útržky z paměti, struktura osobnosti, fantazie, slovní zásoba, a i atmosféra a okamžité emoční nastavení. Vše různou a nepředvídatelnou měrou. Společné čtení a prožívání totožného příběhu, textu, je silný zážitek. A to není málo.

6.1.10 Plánované aktivity a hry

V průběhu zimního období plánuji s oddílem návštěvu Městské knihovny v Benešově, se kterou společnými silami připravíme našim skautům program, zaměřený na knihy a čtenářství. Máme zatím v hrubých rysech připravenou tajuplnou pátrací hru po knihovně a interaktivní přednášku. Nikdo ze skautů také neodejde s prázdnou, tzn. bez vlastní knihy.

6.1.11 Čtenářské výzvy

Výzvy jsou o skautů oblíbené. Hecování a soutěžení družin také. Zápolení v rychlosti, v přesnosti v dovednostech bývá dychtivě přijato a požitkem ze souboje a případného vítězství opojný. U čtenářských výzev tomu tak není. Po první výzvě, a to přečtení knihy z vyptávací hry, ji přijalo pouze

několik skautů. Ti, kteří chtějí plnit vše a dokázat si že vše zvládnou. Živelné zapojení všech tedy není možné očekávat. Pokračovat ve čtenářských výzvách a počítat s tím, že se zapojí minimum členů oddílu? Výzvy nedělat? Jít obtížností výzev naproti všem? Hledat co nejhravější tón? Soutěžit? To jsou otázky, o kterých budu dále přemýšlet, a hledat tu nejvhodnější. Nemám na to nyní odpověď. Určitě mne inspirují či sami přijdou se svými výzvami mí kolegové v oddíle.

7 Závěr

Svou práci po jejím přečtení vnímám svým způsobem jako esej o čtenářství. Čtenářství v ní vnímám jako univerzální nástroj k poznávání, ne však poznání..

Při práci jsem hledal jsem racionální důvody pro četbu, její konkrétní přínosy. Soustředil jsem se na četbu hodně jako nástroj pro rozvoj myšlení, uvažování, rozšiřování obzorů, bystření úsudku. Racionálně hledal způsoby, jak skautům četbu vštípit a vybudovat si ze čtenářství dobrý zvyk a rozšířit o něj portfolio příjemného a užitečného trávení času.

A právě nyní, když si v duchu vybavují knihy, které jsem četl kdysi dávno, přestože si z nich moc nepamatuji, se cítím velice dobře. Při vzpomínkách na Hrozny hněvu nebo Muže se srdcem Kovboje se trochu chvěji a přitom si nevybavím ani jméno hlavní postavy a děj bych mohl popsat pouze obecně.. Co ve mně tyto knihy zanechaly? A proč si jimi připadám ovlivněný? Možná je to kvůli jedné důležité věci, kterou jsem v práci nezmínil. A tou je krása.

Není náhodou tou nejvyšší pravdou krása? Nespočívá v kráse duchovní život? Krása je určitě nejdůležitější důvod proč číst..

8 Přílohy a seznamy

8.1 Programy na podporu čtenářství

- Projekt Čtení v digitálním světě - YouTube kanál
- Aktivity SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven .
- Bibliohelp - léčba knihou
- Březen měsíc čtenářů
- Celé Česko čte dětem
- Čítárny
- ČTESYRÁD -ČTENářův SYmpatický RÁDce je aktualizovaná databáze knih k doporučení čtivých knih.
- Den pro dětskou knihu
- Cíl projektu: Podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti, propagace dětské knihy, četby, knihovny.
- Kde končí svět
- Cíl projektu: Rozvoj a podpora dětského čtenářství, propagace čtenářství a činnosti knihoven, zastřešení a inovace aktivit dětských oddělení veřejných knihoven.
- Knížka pro prvňáčka - Už jsem čtenář
- Cíl projektu: Rozvoj čtenářských návyků žáků již od začátku školní docházky. Akce je určena pro žáky prvních tříd základních škol, které přihlásí veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti knihovny.
- Lovci perel - Cíl projektu: Zábavnou hrou motivovat ke čtení a objevování příběhů. Osvědčený projekt umožňující jednoduše a srozumitelně vést malé čtenáře k objevování knížek, odhalování tajemství porozumění textu a rozšiřování obzorů.
- Noc s Andersenem - Cíl projektu: Podpora dětského čtenářství. Celostátní akce při níž děti nocují v knihovnách nebo školách, účastní se programu, který daná knihovna připravila, např. hromadně čtou knihy, hrají hry, divadlo a na dobrou noc se čtou pohádky. Akce se koná u příležitosti výročí narození dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena.
- Rosteme s knihou
- Kampaň na podporu četby knih.
- Rostík.cz webové stránky kampaně určené dětem
- S knížkou do života, projekt Bookstart
- Mezinárodní iniciativa, do které se zapojují všechny typy knihoven na daném územním celku s cílem oslovit rodiče a společně s nimi seznamovat ty nejmenší čtenáře s knihovnou a s nepřeberným množstvím příběhů v ní. Projekt je určen pro děti od narození do šesti let. Po nástupu do první třídy na ně bude čekat Knížka pro prvňáčka.

8.2 Oddílová mapa Cesta bojovníka

9 Bibliografie

1. Wikipedia. [Online] <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%AD>.
2. Wikipedia. [Online] <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%AD>.
3. *WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA.*
4. *(Kolektiv autorů VÚP, 2011, s. 8.*
5. *Hrochová, Denisa. Aktivita na podporu čtenářství - Diplomová práce.*
6. <https://www.marianne.cz/zabava/6-benefitu-ktere-prinasi-cteni>. [Online]
7. <http://centrumhladina.cz/deti-knihy-pohledem-psychologa/>. [Online]
8. Admosphere, Národní knihovna a Nielsen. *České děti jako čtenáři.* 2021.
9. *(Kolektiv autorů VÚP, 2011, s. 8).* [Online]
10. <https://www.jatodokazu.cz/cteni-rozviji-nasi-osobnost/>. [Online]